

Ivana Filipović Petrović
Zavod za lingvistička istraživanja HAZU
Ulica književnika Ante Kovačića 5, HR-10000 Zagreb
ifilipovic@hazu.hr

LEKSIKOGRAFSKA OBRADA FRAZEMA
U BENEŠIĆEVU RJEČNIKU HRVATSKOGA
KNJIŽEVNOGA JEZIKA
OD PREPORODA DO I. G. KOVAČIĆA

Benešićev *Rječnik hrvatskoga književnoga jezika od preporoda do I. G. Kovačića* objavljen je u razdoblju od 1986. do 1990. u dvanaest svezaka (A do *rzati*). Rad na dovršavanju rječnika pokrenut je 2008., a temelji se na prihvaćanju i provođenju smjernica koje su određene 1948. na početku rada, te postavlja dva zahtjeva: da se rječnik završi kao da ga je završavao sam Benešić, ali da se ne ponavljaju pogreške nedosljedne obrade. Nakana je ovoga rada analizom obrade frazema, koji su bitna sastavnica rječničke građe, utvrditi Benešićeva načela uvrštavanja frazema u natuknički članak i ponuditi sustavnija rješenja za daljnju obradu koja bi pomirila dva zahtjeva. Analiza obrade frazema obuhvatila je pitanja na koji su način organizirana značenja u natukničkome članku i jesu li povezana s frazemima, zatim u kojoj su mjeri kognitivni mehanizmi utjecali na obradu frazema pri čemu je utvrđena konceptualna motivacija njihova značenja te na koncu kako utemeljenost na korpusu citata utječe na obradu prenesenih značenja.

Uvod

Struktura abecednih rječnika traži tretiranje riječi kao grupu individualnih natuknica, neovisnih o kontekstu. Međutim, tekstovi i korpusi pokazuju da riječi nisu izolirane, nego smisao daju u kontekstu, odnosno primjerima upotrebe (Moon 2008:313). Stoga frazemi, zbog višerječne strukture i ovisnosti o kontekstu, spadaju u složenije izazove za leksikografiju. Osim tipa rječnika, njegove namjene i opsega, na obradu fra-

zema utječe i leksikografska intuicija. Premda su jezični korpusi kao temelj rječničkoj obradi neizostavni u suvremenoj leksikografskoj praksi, primjeri upotrebe ne mogu se samo prenijeti korisniku kao gotova informacija, nego je važan dio leksikografskoga posla prosudba leksikografa o izboru, tumačenju i prezentiranju primjera utemeljenih na korpusu. U ovome radu, analizirana je leksikografska obrada frazema u rječniku književnih citata koji su bili izborom njegova autora, Julija Benešića. Prihvaćajući kognitivnosemantičke postavke da su jezične pojavnosti odraz umnih procesa, zanimalo nas je koje je višerječnice¹ autor rječnika zabilježio kao frazeme i u kojoj se mjeri oni podudaraju s frazeološkim fondom koji popisuju opći i frazeološki rječnici hrvatskoga jezika. Naime, jedan je od problema leksikografske obrade višerječnica na koji ukazuju kognitivnosemantička istraživanja² to što mnogi konvencionalni izričaji temeljeni na konceptualnoj metafori nisu nužno frazemi, pa ih stoga frazeološki rječnici ne bilježe, a opći u manjoj mjeri. U deskriptivnom rječniku kakav je Benešićev, u kojem značenja određuju citatne potvrde kao primjeri upotrebe, nemoguće je *prešutjeti* pojedina značenja ako ih primjeri oslikavaju. Unatoč znatnoj nedosljednosti leksikografskih rješenja u samome rječniku, analiza obrade frazema pokazala je tek djelomičnu podudarnost Benešićevih fraza s frazemima u rječnicima, a nezanemariv dio građe činile su autorske varijante frazema i konvencionalni izričaji kojih nema u rječnicima. Analizom konceptualne motivacije njihovih značenja pokazano je da su različiti izričaji unutar jedne natuknice motivirani istim kognitivnim mehanizmima, među kojima dominiraju konceptualna metafora, metonimija i kulturni modeli, bez obzira na to koji su se od njih na jezičnoj razini ustalili kao frazemi, koji su metafore ili poredbe, a koji su upotrijebljeni tek jednom u pojedinog autora.

Benešićev *Rječnik hrvatskoga književnoga jezika od preporoda do I. G. Kovačića* objavljen je od *A* do *rzati* u dvanaest svezaka. Rad na dovršavanju rječnika pokrenut je 2008., a temelji se na prihvaćanju i provođenju smjernica koje su određene 1948. na početku rada, te postavlja dva zahtjeva: da se rječnik završi kao da ga je završavao sam Benešić, ali da se ne ponavljaju pogreške nedosljedne obrade. Namjera je ovoga rada analizom obrade frazema, koji su bitna sastavnica rječničke građe, utvrditi Benešićeve principe uvrštavanja frazema u natuknički članak i ponuditi sustavnija rješenja za daljnju obradu koja bi pomirila dva zahtjeva.

¹ U radu se za jezične jedinice veće od riječi (engl. *multi-word lexical units*), među koje, u širem smislu, spadaju i frazemi, koristi naziv *višerječnice* prema prijedlogu B. Tafre (Tafra 2005:282).

² V. Stanojević i Parizoska 2005.

Članak započinjemo osvrtom na frazeološke teorije i uobičajene leksikografske prakse u obradi frazema, a zatim smještamo Benešićev *Rječnik* u leksikografske okvire. Slijedi analiza obrade frazema na nekoliko odabranih primjera, na temelju koje u raspravi dajemo prijedlog za daljnju obradu. Na kraju, u zaključku utvrđujemo rezultate i doprinos istraživanja.

Frazeološki pristupi

U zadnjim desetljećima 20. stoljeća nove su se struje u frazeološkim istraživanjima usmjerile na proučavanje uloge čovjekova konceptualnog sustava i enciklopedijskoga znanja govornika određene jezične zajednice u razumijevanju značenja frazeoloških sveza. U tradiciji frazeoloških teorija, te su dvije pojave odvojene od jezičnog značenja frazema koji se definira kao sveza dviju ili više riječi u kojoj dolazi do gubitka značenja barem jedne sastavnice pa značenje sveze ne proizlazi iz značenja pojedinih sastavnica te koja ima čvrstu ustaljenu strukturu i reproducira se u gotovu obliku (Menac 2007:11). Jedan od glavnih načina promjene značenja jest metafora, pa se smatra da su frazemi većinom nastali od metafora, ali su metaforičnost izgubili ustaljivanjem u jeziku zajednice (Matešić 1978:212). Prema kognitivnosemantičkome pristupu, frazemi se mogu razumjeti putem značenjskih obilježja njihovih sastavnica. Frazemi su, prema kognitivnu pristupu, produkt čovjekova konceptualnog sustava i proizlaze iz njegova općeg znanja o svijetu. To znanje osigurava uvid u motivaciju frazema – kognitivni mehanizam koji povezuje određenu domenu znanja i frazeološko značenje. Tipovi mehanizama koji su se pokazali posebno relevantni u slučaju brojnih frazema jesu konceptualna metafora, metonimija i kulturni modeli (Kövecses i Szabó 1996:330). Konceptualne metafore nisu ograničene na jedan jezični izričaj, ni isključivo na frazeme, nego se manifestiraju u velikom broju izričaja, što objašnjava i pojavu da se mnogi različiti frazemi, ali i druge višerječnice, odnose na isti koncept ili ideju. Zahvaljujući psiholingvističkim istraživanjima kojima je dokazano da ljudi imaju prešutno znanje o metaforičkoj podlozi za frazeme, što se otkrilo detaljnim ispitivanjem čovjekovih mentalnih slika o frazemu pri čemu se pokazalo da se velik postotak odgovora koje su ljudi davali poklapa, pojavila se mogućnost analiziranja frazema uz doprinos značenja njihovih sastavnica, neovisno o ukupnom značenju frazema (Gibbs 1994:278). Mogućnost takve analize frazema razlikuje se od primjera do primjera, sastavnice pojedinih frazema izravniije su povezane s frazeološkim značenjem, a u drugima su ipak neprozirne. Semantička analiza frazema pove-

zana je i sa sintaktičkom prilagodljivošću: frazem koji možemo analizirati na temelju značenja sastavnica, može mijenjati i pozicije sastavnica u rečenici. Te su spoznaje dovele do zaključka da svaki frazem zahtijeva analizu u okviru svojih sintaktičkih, semantičkih i konceptualnih svojstava, a teorija frazema, prema tome, mora biti utoliko fleksibilna da objasni ogromnu raznolikost među njima (Gibbs 1994:308).

Kada se sretnu lingvistika i leksikografija

Posve je jasno da lingvističke teorije i njihova strujanja imaju utjecaj na leksikografsku praksu. Frazemi su u tom smislu poseban izazov. Prvi problem s kojim se suočavaju sastavljači rječnika razgraničavanje je opsega građe koju žele obraditi. Brojne analize jezičnih korpusa pokazale su postojanje velikog broja različitih višerječnica: frazemi u užem i širem smislu, kolokacije, poslovice, metafore, poredbe. Rječnici gotovo nikada ne obuhvaćaju cijeli raspon tih lingvističkih pojava, a ponajmanje mogu odrediti pod kojim bi se imenom sve mogle svrstati (Cowie 2009:222). Stoga leksikografska praksa nastoji zabilježiti samo konvencionalne višerječnice (frazeme), to jest one leksičke jedinice koje su utvrđene u mentalnom leksikonu većine govornika. Rječničke natuknice tako približno odgovaraju suvremenom stanju prema kriteriju upotrebe (Langlotz 2006:178).

Polazeći dakle od pretpostavke da se značenje frazema ne može izvesti iz značenja njegovih sastavnica, većina općih rječnika nema jasno izražene načine pretraživanja frazema, nego koriste načelno pravilo da se frazem nalazi pod prvom punoznačnicom. U pojedinim se primjerima odabirala najmanje frekventna riječ iz frazema i pod njome se frazem obrađivao jer ona ima najkraću natuknicu pa je uočljivost frazema veća. Ipak, nedostatak je takvog principa velika mogućnost da korisnik neće očekivati i razumjeti takvu obradu (Béjoint 2010:316). Najčešće se primjenjuje princip koji slijede frazeološki rječnici, prema kojemu se frazem bilježi pod prvom imenicom koju sadržava, ako nema imenice pod prvim pridjevom, i zatim redom pod prilogom, glagolom ili prvom riječju (Jackson 2002:100). Što je princip predvidljiviji i dosljedniji, to bolje, a od velike su pomoći i mreže uputnica te indeksi frazema. Među važnim pitanjima o kojima leksikograf mora donijeti odluku su i u kojem obliku zabilježiti frazem te hoće li imati vlastitu natuknicu ili će biti pridružen određenoj natuknici prema kojem od spomenutih principa. Također, pridruživanje određenog frazema jednome od značenja natuknice može izazvati poteškoće, pa mnogi rječnici donose popis frazema u posebnom odjeljku na kraju natuknice. Nedostatak takvog načina je u tome što se gubi sva-

ka semantička povezanost između frazema i kojeg od značenja natuknice (Béjoint 2010:316). Taj se nedostatak ističe u kognitivnosemantičkom pristupu jeziku i značenju. Smatra se da povezivanje frazema s jednim od prototipnih značenja određenog leksema omogućava leksikografima uvrštavanje frazema uz pojedina značenja leksema, a ne na kraj natukničkog članka (Vajs i Žic Fuchs 1998:365).

Iako se u suvremenoj leksikografskoj praksi prepoznaje doprinos lingvističkih teorija u izradi rječnika, posebno semantike, brojni problemi ostaju. Na pitanje koji su najteži dijelovi leksikografskoga posla, leksikografi odgovaraju: oblikovati definiciju te prepoznati polisemiju i višerječnice (Béjoint 2010:275). Štoviše, mnogi od njih smatraju da lingvistika pomaže samo u manjem dijelu leksikografskih problema te da poznavanje lingvističke teorije ne jamči pisanje dobrih definicija u rječniku. Imajući na umu dileme suvremene leksikografske prakse, smatrali smo vrijednim istražiti postupke obrade frazema u specifičnom leksikografskom djelu – rječniku utemeljenom na citatnim potvrđama iz književnih djela čiji je autor svoja leksikografska rješenja temeljio na vlastitoj jezičnoj intuiciji.

Benešićev književnojezični rječnik

Nameće se, dakle, pitanje kako se u tu složenu povijesnu i suvremenu leksikografsku sliku uklapa rječnik o kojemu pišemo. »Zamišljen kao svojevrsna leksička antologija hrvatske stilistike i književne frazeologije« (Benešić 1985:Predgovor), Benešićev *Rječnik hrvatskoga književnoga jezika od preporoda do I. G. Kovačića* sadržava citatne potvrde iz djela sto sedam pisaca u stogodišnjem razdoblju njihova djelovanja, od najstarijeg Antuna Mihanovića (r. 1796.) do najmlađeg Ivana Gorana Kovačića (r. 1913). U razdoblju od 1986. do 1990., tridesetak godina nakon autorove smrti, objavljeno je prvih dvanaest svezaka (*A–rzati*), a od 2008. godine u Zavodu za lingvistička istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti nastavio se rad na dovršavanju Benešićeva *Rječnika* obrađivanjem slova od S do Ž.³ Benešić se u svome radu usredotočio na prikupljanje književnih citata i njihov kronološki poredak. Stavove o leksikografskoj obradi natuknica i izboru citata iznio je u Predgovoru *Rječniku* koji je napisao 1951. Naglašavao je činjenicu da sastavlja rječnik književnoga jezika koji nema normativnih pretenzija, nego donosi primjer upotrebe u književnome djelu i prema tome oblikuje značenje riječi. Leksikografska su rješenja u *Rječniku* u najvećoj mjeri autorska, bez mnogo osvrtnja na moguće nedosljednosti i razlike u obradi pojedinih natuknica. Premda Benešićev *Rječnik*

³ Više Nikolić-Hoyt 2010.

danas čitamo kao povijesni, odnosno kao povijesno-kulturno svjedočanstvo vremena u kojem je nastao i koje odražava, činjenica da su sva leksikografska rješenja u *Rječniku* utemeljena u jeziku samom, na stvarnim primjerima (Nikolić-Hoyt 2010:81), svrstava ga pred vrata suvremenog doba: doba korpusne lingvistike. Sastavivši, dakle, korpus prema jeziku kojim su pisali hrvatski književnici od vremena ilirskog pokreta do sredine dvadesetoga stoljeća, i izabравši citate iz njihovih djela za svaku natuknicu, Julije Benešić svojemu je rječniku osigurao naslov jedinstvene pojave u povijesti hrvatske leksikografije.

Metode i cilj istraživanja

U svome *Rječniku* Benešić je koristio oznaku *u frazi*. Bilježio ju je na kraju natuknice, s oblikom koji je sam odredio prema citatnoj potvrdi i s objašnjenjem značenja. Ako se njegov korpus *fraza* koje je zabilježio usporedi s frazeološkim fondom koji popisuju rječnici hrvatskoga jezika, frazeološki i opći, može se reći da je Benešić oznaku *u frazi* uvodio proizvoljno, prema vlastitoj jezičnoj kompetenciji, i da su vrste prenesenih značenja koje se pod tom oznakom mogu naći vrlo raznolike, od frazema u užem smislu koji se nalaze u frazeološkim rječnicima⁴ do autorskih inačica ili pak potpuno originalnih ostvaraja. Za potrebe rada odabrano je pet natuknica kao primjera obrade frazema, pri čemu je prema semantičkome kriteriju utvrđena motivacija njihova značenja kako bi se odgovorilo na nekoliko istraživačkih pitanja. Najprije, na koji su način organizirana značenja u natukničkome članku i jesu li povezana s frazemima, zatim u kojoj su mjeri kognitivni mehanizmi utjecali na obradu frazema, te na koncu kako utemeljenost na korpusu citata utječe na obradu prenesenih značenja. Unatoč razlikama u njihovoj obradi, u odabranim natuknicama može se prepoznati povezanost osnovnog i prenesenih značenja i brojne metaforičke upotrebe koje danas nisu ustaljeni frazemi, ali su u ovome rječniku zabilježene.

Primjeri leksikografske obrade u *Rječniku*

Odabrane natuknice podijelili smo prema načinu obrade frazema, pri čemu nas je zanimalo jesu li frazemi odvojeni od osnovnog značenja, jesu

⁴ U hrvatske se frazeološke rječnike frazemi uvrštavaju po načelima zagrebačke frazeološke škole, prema kojima se frazem sastoji od najmanje dviju sastavnica, a karakterizira ga ustaljenost upotrebe, cjelovitost i relativno čvrsta struktura te desemantizacija. Za potrebe rada primjeri iz Benešićeva *Rječnika* provjeravani su u dvama frazeološkim rječnicima: *Hrvatskome frazeološkome rječniku* (2003) i *Hrvatsko-engleskome frazeološkome rječniku* (2008).

li obilježeni kao frazemi i nalazimo li ih u frazeološkim rječnicima hrvatskoga jezika.

1.1. U obradi natuknice *krenuti* izdvojeno je sedam značenja, a posljednja tri imaju oznaku *u frazi*:

1. *poći*.
2. *maknuti, pokrenuti*.
3. *latiti se, početi*.
4. *obrnuti*.
5. *u frazi krenuti okom, pogledati, osvrnuti se*:
Zarobljeni kmetovi nisu ni okom krenuli, da vide onoga, koji se je udostojao doći, da ih pogleda (*Tomić*). — Knez krene okom, kano da se je začudio, što je oko njega toliko njemačke i venecijanske gospode (*Nehajev*).
6. *u frazi krenuti vjerom, iznevjeriti se, ne održati riječ*:
Il dô vjeru, a krenuo njome (*Mažuranić*). — Ti si zaboravio, da je Šišman sto puta krenuo vjerom (*Šenoa*). — Krenula si vjerom, pa ajde s milim Bogom, ja sam ti već odavna oprostio (*Kovačić*). — Pa mi vjeruj, da ti nikad neću svojom vjerom krenut (*Harambašić*).
7. *u frazi krenuti umom, šenuti*:
... rekoše, da sam krenuo umom, da sam od tuge na po poludio (*Nazor*).

Prema kognitivnosemantičkome pristupu, čovjekov spoznajni sustav, posredstvom kojega razmišlja i djeluje, metaforički je strukturiran. Metafora je sredstvo koje omogućuje da razumijevamo i doživljavamo jedno iskustveno područje posredstvom drugog. Stoga su metafore vrlo raširene i izrazito prisutne u svakodnevnome govoru. Mnogima od njih temelj je konceptualna metafora PROMJENE SU KRETANJA, koja je i u pozadini ovih primjera. Riječ o metafori strukture događaja (the Event Structure metaphor), koja otkriva dvojstvo konceptualne metafore, zasnovano na općeljudskoj težnji da mnoge važne koncepte koji su apstraktni i teško određivi, poput osjećaja, vremena, ideja pokušamo shvatiti pomoću drugih, konkretnijih koncepata, poput predmeta, dijelova tijela, prostora i drugo (Žic Fuchs 1992–1993:587). Tako su u primjerima različita zbivanja, poput emocionalnih i mentalnih stanja, promjena i donošenja važnih odluka, određena pomoću konkretnoga fizičkog koncepta: kretanja (Kövecses 2005:43). Ipak, budući da različitim prenesenim značenjima motiv nisu samo metafore, nego i metonimije i kulturni modeli, ovdje treba spomenuti i metonimiju DIO TIJELA ZA AKTIVNOST (Barcelona 2000:11), odnosno konkretnije OKO ZA PROCES GLEDANJA kojom je motiviran izričaj *krenuti okom*, pri čemu oko

stoji za gledanje. Budući da ih u ovome obliku nećemo naći u frazeološkim rječnicima, ti se primjeri mogu nazvati autorskim frazeološkim inačicama. Spomenuto je da Benešić za svoje fraze nije odredio stroga i sustavna pravila obrade, pa je u tom primjeru zajednička polazna domena (kretanje), koju je Benešić prepoznao, zaslužna za obradu primjera pod natuknicom *krenuti*, unatoč tomu što su među sastavnicama izričajima imenice *oko* i *um*, koje su vrlo česte u konvencionalnim jezičnim izričajima, zbog važnosti tijela u čovjekovu shvaćanju svijeta.

1.2. U primjeru obrade natuknice *prst*, izdvojeno je sedam značenja obuhvaćenih zajedničkom oznakom *u frazama*:

1. *u običnom značenju*.
2. *u frazama*:
 - a. prst pred očima (*u mraku*):
... da ne vidiš pred očima prsta (*Mažuranić*). — Nij' se vid'lo prsta pred očima od zgusnutog naokolo mraka (*Preradović*). — Tmina ... da ne vidiš prsta pred očima (*Kovačić*).
 - b. mali prst — *simbol znanja*:
Dakako, da slutim. Valjda i vam vaš mali prst nešta kaže (*Šenoa*). — Oni poznaju dužnosti podčasnika i službovnika III. dio po paragrafima, a sve linijske mudrolije ščetanih pokreta nose u malom prstu (*Krleža*).
 - c. prst kao mjera:
A ja, što dugo gazih bos sred trnja, i ležaj tvrd mi sva izbrazda krsta, ko čaša čamim, napukla i krnja, u kojoj osta vina dva-tri prsta (*Krklec*).
 - d. prst sudbine:
Dokučujem, da tuj sudbina opet imade svoje prste (*Kovačić*). — Knezu se današnji dan učini i prstom sudbine (*Nehajev*).
 - e. simbol osamljenosti:
Ja stojim sama kao prst (*Palmović*).
 - f. čisti prsti — *poštenje u poslovima*:
Ima nekih stvari, u kojima treba imati čiste prste u svakom društvu i u svakom vremenu (*Dončević*).

Spomenuli smo da se motivacija različitih prenesenih značenja zasniva na kulturnim modelima koji služe kao pozadina na temelju koje razumijevamo koncepte. Usvajamo ih pomoću iskustva i kulturnoga okruženja u kojem živimo (Stanojević, Parizoska, Stanojević 2007:570). Tako su znanja koja imamo o prstu (izgled, veličina, za koje fizičke radnje ili pokrete slu-

ži, koju važnost ima prst u odnosu na ostale dijelove tijela) motivacijski temelj tim primjerima, jer su povezana s njihovim značenjima. U primjeru a. kombinirana je metonimija OKO ZA PROCES GLEDANJA sa znanjima o ulozi prsta kao mjerila mogućnosti gledanja, odnosno vidljivosti. U primjeru b. Benešić je objasnio ulogu prsta kao simbola znanja, što se može iščitati iz citatnih potvrda. Prst je nešto blisko i poznato, pa je ono što najbolje poznajemo i o čemu najviše znamo simbolički pohranjeno u malome prstu. Ipak, u Šenoinu citatu mali prst predstavlja mjesto u kojem je sadržano čovjekovo znanje o nečemu, ali u smislu izvora instinkta odnosno slutnje. Tako u Krležinu citatu govorimo o ustaljenom izrazu s leksičkom varijantom (*imati/nositi u malome prstu*), a u Šenoinu o autorovu proširenju metafore maloga prsta kao simbola znanja na ponešto specifičniju vrstu znanja – instinkt. Na tome je primjeru vidljiva motiviranost različitih izričaja istim kulturnim modelom, pri čemu se jedan izričaj ustalio kao frazem, a drugi je metafora zabilježena u tekstu jednoga autora. Ta je zajednička motivacija potaknula Benešića da ih obradi na način koji se ne može naći ni u jednome rječniku: može se naći osnovno značenje prsta i popis frazema vezanih uz prst, ali ne i značenje prsta kao *simbola znanja*. Primjer c. razumijemo kao preneseno značenje zahvaljujući kulturno utemeljenu znanju o prstu kao pokazatelju količine odnosno mjere čega. Prst nije jedini dio tijela kojim se u konvencionaliziranim izričajima izražava količina, nego se često koristi i šaka (vidjeti primjere obrade natuknice *šaka* u ovome radu). Naše konvencionalizirano znanje o oblicima dijelova tijela omogućuje nam njihovo preslikavanje, a ti su konvencionalizirani jezični izričaji među najčešćima i najraširenijima u našoj kulturi, zbog važne uloge tijela u našem shvaćanju svijeta. Konceptualnom metonimijom RUKA (PRSTI) ZA AKTIVNOST i u narodnoj kulturi raširenim vjerovanjem da ljudskim životom upravlja neka viša ili nevidljiva sila, poput sudbine ili Boga, motivirani su primjeri pod d. Prst je simbol toga upravljanja zbog povezanosti s pokazivanjem. Kombinacija konceptualne metonimije RUKA (PRSTI) ZA AKTIVNOST i metafore MORALNO JE ČISTO motivacijski je temelj primjeru f. Primjer pod e. poredba je u kojoj prst označava osamljenost, temeljena također na znanju o položaju prsta i njegovoj izduženosti i izoliranosti (ako se promatra pojedinačan prst). Obrada natuknice *prst* i fraza koje je Benešić zabilježio potvrdila je povezanost osnovnog i prenesenih značenja: najprije je naveo primjere *običnoga* značenja, a zatim prenesenih koje je objasnio pomoću osnovnoga, koristeći leksem *prst* i pridružujući mu različita značenja: simbol mjere, sudbine, znanja, osamljenosti. Kognitivni semantičari smatraju da osnovno, svakodnevno shvaćanje čini druga značenja pristupačnijima i da su dobra podloga za njihovo objašnjavanje. Ra-

zličita značenja tako ne postoje u izolaciji, nego su povezana na razne načine sa središnjim značenjem, čime se dobiva ukupna struktura povezanih značenja (Geeraerts 2001:11), što je vidljivo u tom primjeru. Kognitivni mehanizmi koji su motivirali prenesena značenja utjecali su na to da su se pod *frazama* zajedno obrađeni našli primjeri metafora, poredbi i varijantna frazema.

1.3. U obradi natuknice *konac*, izdvojeno je pet značenja:

1. *nit*, *kojom se šije*.
2. *u prenesenom značenju*.
3. *kraj*, *svršetak*.
4. *u frazi*: na koncu konca, *napokon*:
Kad na koncu konca ipak dođe pismonoša s novcem, kupih Žaneti šešir i fine cipele (*Matoš*).
5. *u frazi*: mak na konac, *do krajnosti*:
Ti nisi glup, ne velim, da ne valjaš, ali ne goni mak na konac (*Hanžeković*). — Kako bijaše dobričina, nenavikao da tjera mak na konac i nije volio bilo kakvih opozicija, priklonio se većini (*Košćina*).

Pod drugim se značenjem nalaze citati:

Kad u tom strašnom ratu jednom se pomete sva vojska, i kralju višijaše život o koncu, hrvatski konjanici povratit će red (*Paolinović*). — Ej, Bog zna, kakvi se tu konci predu! (*Šenoa*). — Ej, Luka! Tvoji se konci pretrgli (*Šenoa*). — ... ako još koju godinu tako potraje, svi će konci popucati (*J. Kozarac*). — ... stao je da se udešava teškom naporu, da sakupi i poveže konce poraskidanih i zamršenih misli (*Košćina*). — Tahirbeg se ispne na kola i pruži ruku da ih umiri, a odnekle ispade Omerica ... Tahirberg prekine konac sjećanja (*Kikić*).

Pod trećim se značenjem između ostalih nalazi i citat:

Vožnja. Da, vožnja bez konca i kraja, jurnjava mlinskih točkova i stalni put spram vratiju raja (*Batušić*).

Imenica *konac* (prasl. **konъ*: početak⁵) u rječnicima ima dva značenja: *nit za šivanje* i *kraj*. Ta su dva značenja povezana, kod niti koja otpetljava klupko početak i kraj nalaze se u istoj točki: gdje se začne, može se i završiti (Opačić: 2010). Tako se, osim značenja *nit*, ustalilo i značenje konca kao kraja, i oba značenja temelj su brojnim figurativnim izričajima. U primjerima iz *Rječnika* vidljiva je ta povezanost značenja. Primjeri upotrebe prenesenog značenja *konca* kao *niti*, izdvojeni su kao drugo značenje u natukničkome članku, a među primjerima nalazi se i varijanta u rječnicima zabilježenog frazema *visiti o koncu*, kao i primjeri u kojima *konac* dolazi uz dopu-

⁵ Hrvatski enciklopedijski rječnik (2002).

nu (*konac misli, konac sjećanja*) koja služi da bi bilo jasno da je riječ o metaforičkome značenju (Stanojević 2009:98) i potvrđuje te izričaje kao konvencionalizirane. Kao fraze Benešić je izdvojio primjere *na koncu konca i tjerati/goniti mak na konac*, od kojih je prvi povezan sa značenjem konca kao kraja, a drugi kao niti, dok se frazem *bez konca i kraja*⁶ našao pod značenjem *kraj* i nije obilježen kao fraza. Ta natuknica pokazuje svu povezanost doslovnih i prenesenih značenja i nemogućnost tretiranja frazema kao izoliranih pojava nevezanih uz značenja riječi, kao i kompleksnost leksikografske obrade u rječniku u kojem se značenja oblikuju prema primjerima upotrebe. U tome je smjeru, slijedeći tradiciju Samuela Johnsona⁷, ali uvodeći primjere iz svakodnevnog upotrebe umjesto primjera iz književnih djela, John Sinclair 80-ih godina 20. stoljeća otvorio vrata za inovacije u leksikografiji, prvenstveno u smislu inzistiranja na analizi primjera iz korpusa, dakle na iskustvenim potvrdama o upotrebi i značenju, prije nego što se počne s izradom rječnika. Detaljnije se usmjerio upravo na frazeologiju, smatrajući da je leksička jedinica polazna točka za frazeološko značenje, a ne nužno samostalna jedinica koja ima značenje, zbog čega je inzistirao na analizi korpusa (Hanks 2008:219). U tome se smislu korpusna utemeljenost Benešićeva Rječnika može smatrati njegovom najvrjednijom karakteristikom (više Nikolić-Hoyt 2010).

1.4. Natuknica *pût* obrađena je u šest značenja:

1. *put, kojim se ide, cesta, staza, drum.*
2. *putovanje.*
3. *način, običaj.*
4. *usput.*
5. *križni put.*

Križni put sa svih 14 stanica, pa i sam božji grob! (*F. Mažuranić*). — Tako se na tom svom križnome putu po onim beskrajnim hodnicima i sobama namjerio na jednog čovječuljka (*Krleža*).

6. *u frazi: uzeti put pod noge, pobjeći:*

Dotle se moj otac osovio te pognjuren i zaprljan uzeo put pod noge uz naše brdo (*Kovačić*).

⁶ Psiholingvistička istraživanja pokazala su da o značenju polisemnih riječi ljudi imaju složene intuicije koje nisu proizvoljne već motivirane čovjekovim figurativnim razumijevanjem različitih koncepata, stoga različiti ljudi imaju vrlo slično znanje o istome (Gibbs 1994:44, 53). Tom se intuicijom poslužila autorica te je čitanjem citata ovdje izdvojila primjer koji Benešić nije obilježio kao frazem, te ga je naknadno ciljano tražila i pronašla u frazeološkim rječnicima.

⁷ Samuel Johnson autor je poznatoga rječnika *Dictionary of the English Language* (1755.), temeljenog na citatnim potvrdama iz engleske književnosti.

Višerječnicu (*uzeti put pod noge*), u kojem noga metonimijski stoji za hodanje, opći i frazeološki rječnici bilježe kao frazem, a *križni put* opći rječnici bilježe kao sintagmatski izraz pod pridjevom *križni*, a frazeološki kao frazem. Kod Benešića, *uzeti put pod noge* je fraza, a sintagma *križni put* jedno od značenja natuknice *put*. Međutim, u dvjema citatnim potvrdama *križni put* nema isto značenje. U primjeru iz Krležina djela, riječ je o frazemu *križni put* u značenju *veliki napor, težak život*, dok u primjeru iz Mažuranićeva djela, iako za potpuno određenje značenja nedostaje kontekst, iz fragmenta koji imamo naslućujemo da *križni put* predstavlja Isusov hod na Golgotu gdje je pribijen na križ ili vjerski obred obilaska 14 postaja koje simboliziraju taj hod. Prenesena su značenja, uključujući i frazeme, vrlo često motivirana elementima iz Biblije. U hrvatskoj je sredini, ali i drugima, Biblija imala vrlo snažan kulturološki utjecaj na svijest pojedinca i naroda, a time i na komunikaciju među ljudima. Pokazuje to primjer iz Krležina citata, gdje su muka i napor Isusova križnog puta preslikani na teškoće svakoga čovjeka. Povezanost osnovnoga i prenesenoga značenja, kao i konvencionaliziranost izričaja *križni put* utjecali su ovdje na leksikografsku obradu.

1.5. U obradi natuknice *kocka*, Benešić nije odvojio značenja kao u prethodnim primjerima, što pokazuje nemalu nedosljednost obrade. Benešić je svakoj natuknici i njezinim citatnim potvrdama pristupao i obrađivao ih zasebno, jer dosljednu leksikografsku obradu nije smatrao najvažnijom za rječnik.

kocka, f., *šesterostrano geometrijsko tijelo; predmet kojim se igra kockanje; ždrijeb; sudbonosna odluka (u Demetra: hrvatski grb na zastavi).*

- 1) Kocke prše crvene i bijele po pitomom Vinodolu veće (*Demeter*).
- 2) Nu kocka i tu pade te Francuzi mejdan održaše (*Bogović*).
- 3) Budućnost će biti dobra mati našem puku — već je kocka pala njegov sreće (*Preradović*).
- 4) Ili uskrsnuti Italiju, ili propasti: to je kocka, na koju je Piemont metnuo dvaput glavu svoju i glavu svojih kraljeva (*Pavlinović*).
- 5) Ljubim gospođicu više od svoga života i rado ću život svoj vrgnuti na kocku za njezinu ruku (*Šenoa*).
- 6) Tu na kocku svoju sreću stavljaš (*Ciraki*).
- 7) Jadnik ćutio je, da je neznanka bila stavila na kocku svoju i njegovu sreću; — a on oboje izigrao! (*Vojnović*).
- 8) Njezina sreća i djevojački joj ugled stajaše na kocki (*Tresčec*).
- 9) Drugim riječima to znači: stavljam se na kocku. Ali bez kocke nema ništa (*Kostelić*).
- 10) Ban veli, kocka je pala. Treba provaliti u Austriju (*Nehajev*).
- 11) Danas mi se potuži stari Marko, da mu je što ima na kocki (*Hanžeković*).
- 12) Bacio sam kocku nad svojim životom... I kocka je odlučila proti vama, Laura (*Košćina*).
- 13) Tamo čame ljudske duše u kockama

kamenim i svjetlost pada kroz rešetke i sitne crne rupe (*Krleža*).
– 14) I sad evo stoji pred profesorom i čeka, kuda će lupiti kocka upita (*Kaleb*).

Od četrnaest primjera, trinaest su prenesena značenja. Iako u citatnim potvrdama nema oprimjerenja značenja *geometrijsko tijelo sa šest strana i predmet kojim se igra kockanje*, Benešić je ta značenja naveo zbog njihove važnosti u razumijevanju prenesenih značenja. Kulturni modeli, kao što je spomenuto, sadrže uređeno znanje o pojedinim aspektima života na temelju kojeg razumijemo koncepte i jezične izričaje. Podvrsta kulturnog modela jesu scenariji koji sadrže naša znanja o uobičajenom tijeku događaja u nekim situacijama (Stanojević—Parizoska—Stanojević 2007:570). Kada su frazemi motivirani kulturnim modelom, najčešće je riječ o dijelu kulturnog modela ili kombinaciji dijelova kulturnih modela. Poznavanje scenarija igranja kockarskih igara koje se igraju tako što se baca kocka, potrebno je za razumijevanje tih primjera. Uz različite detalje i pravila, uobičajeni tijek događaja obično je takav da se izabire polje s određenim brojem i nakon toga baca se kocka. Prije bacanja još je moguće promisliti o drukčijem potezu ili odustati, no nakon bacanja više nema povratka. Izričaji *kocka je pala, bacio sam kocku i kocka je odlučila* motivirani su odlučujućim potezom u kulturnom modelu kockanja, sastavnica *kocka* metonimija je za taj model, a sastavnice *pasti, baciti i odlučiti* upućuju na konkretan čin kojim se riskira ishod igre. Nadalje, dijelovi kulturnog modela jesu i prisutnost velikog rizika od gubitka uloga, neizvjesnost ishoda i ovisnost o slučajnosti što stvara nelagodu, čime su motivirani izričaji *metnuti glavu na kocku, vrgnuti život na kocku, staviti sreću na kocku*. U primjeru 13 motivacija nije kockarska igra, već znanje o obliku kocke koje je metonimijom preslikano na oblik ćelije. I u tom su natukničkome članku varijante frazema obrađene zajedno s metaforama, no Benešić nijednoj nije pridružio oznaku *u frazi*. Iako smo kao objašnjenje takvih različitih rješenja u obradi najčešće naveli izostanak plana sustavne leksikografske obrade koji bi u pravilu trebao prethoditi samoj izradi rječnika, treba spomenuti da je tu čestu nedosljednost, barem djelomično, prouzročio tip rječnika. Naime, citatne potvrde upravljaju značenjima, a one ponekad mogu oprimjeravati tek jedno od značenja koje riječ može imati.

Naznake za dovršavanje *Rječnika*

Književni citati na temelju kojih je nastao *Rječnik* izvor su brojnih prenesenih značenja, konvencionalnih i inovativnih, što dakako otežava njihovo svrstavanje pod jedan, objedinjujući naziv. Iako postoje podudaraanja u Benešićevim *frazama* i frazemima koje popisuju frazeološki rječnici, pod oznakom *u frazi* obuhvaćen je mnogo širi spektar metaforičkih izričaja. Analiza je pokazala da su pod oznakom *u frazi* obrađeni frazemi u užem smislu, autorske varijante frazema, metafore, poredbe i inovativni autorski izričaji koji dijele zajedničku motivacijsku podlogu: kognitivne mehanizme konceptualnu metaforu, metonimiju i kulturne modele. Pokazala je, međutim, da su mnogi od tih izričaja obrađeni bez oznake *u frazi*, što osim nedosljednosti, pokazuje i složenost obrade koju diktiraju potvrde iz korpusa književnih djela. Može se zaključiti da *Rječnik* nije moguće znantno metodološki unaprijediti. Uvođenje istančanijeg razlikovanja različitih stupnjeva prenesenih značenja rezultiralo bi znatnim odmakom u odnosu na dvanaest objavljenih svezaka, i u konačnici, odustajanje od zahtjeva da se *Rječnik* završi kao da ga je završavao sam Benešić. Doprinos sustavnijoj leksikografskoj obradi vidimo u preciznijem odvajanju prenesenih značenja od osnovnoga, s pripadajućim objašnjenjima i citatnim potvrdama te organiziranju njihova poretka u natukničkome članku prema stupnju bliskosti s osnovnim značenjem. Donosimo primjer obrade natuknice *šaka* iz novih svezaka *Rječnika*, pri čemu su značenja podijeljena prema onome što *šaka* predstavlja u čovjekovu poimanju svijeta, počevši od osnovnoga značenja, prema prenesenima. Objašnjenja značenja oblikovana su tako što su korišteni koncepti iz domena onog iskustvenog područja koje se konceptualizacijom *šake* pokušava predočiti, poput *količine*, *hrabrosti* ili *borbe*. Također, Benešićeva su načela obrade unaprijeđena dosljednim bilježenjem definicija, bilježenjem potpunih bibliografskih podataka i kronološkim poretkom citatnih potvrda.

šaka, f.

1. *dio ruke koji čine dlan i prsti.*

Te srne napred, prsti mu se krive, i stište šake ko da nješto davi (F. Marković, *Kohan i Vlasta*, 1868, 28). — Ma nos ću ja tebi tvoj stući! — stisne šake i pojuri, kao da će navaliti na sluškinju (Muradbegović, *Haremske novele*, 1924, 42). — Al' ljudina kraj vrata lupi me šakom u prsa (Šenoa, *Barun Ivica*, 1932, 67).

2. *količina, mjera čega.*

Moja će ti sijeda brada kazati, da ne brojim šaku godina (Tombor, *Hajdukova zaručnica*, 1854, 378). — Golub se pretvori u šaku

prosa (*Stojanović, Pučke pripovijetke, 1867, 81*). — Svi priznaju ... a nas šaka da sve nadmudri (*Pavlinović, Pučki spisi, 1876, 498*). — A mi neznalice spavamo: mala šaka, koja nas vladala i na svoju motala, nije tomu voljna (*Pavlinović, Pučki spisi, 1876, 378*). — Bijaše san lijepa šaka Hrvatića u češkoj prijestolnici (*Šenoa, Prijan Lovro, 1932, 235*). — Za nekoliko zlatnih šaka, / Vlah prodo Turčinu junaka, / Tak' prodo Krsta Židom Juda (*Šenoa, Pjesme, 1933, 45*). — ... klevetalo se, lajalo se, pa ako je to i samo šaka jezičina bila, to se ipak tako živo naklapalo, grdilo, da su ljudi počeli pitati, šta se tu radi (*Šenoa, Branka, 1933, 159*). — Ribara šaka stjera kod Lepanta Alaha lađe sve u krvav bijeg (*Šenoa, Propast Venecije, 1933, 260*). — Šaka njih poleti prema Novim vratima, da zakrče svatovima uzmak, šaka njih postavi se pod toranj (*Šenoa, Kletva, 1934, 137*). — Ravnik sjeti Šimuna njegove starevine, šake zemlje gladnice ... (*Goran, Dani gnjeva, 1936, 185*). — Kokini, Dupini ... su deset šaka kuća, dvije kape kućeraka, dvorište, sokaci ... (*Kikić, Bukve, 1938, 22*).

3. u frazi *doći u šake* u značenju *pripasti pod nečiju vlast; dobiti batine od koga*.

Znam, da ti više neće svanuti sunce, samo da mi dodješ u šake (*Bogović, Pripovesti, 1859, 71*).

4. u frazi *braniti snažnom šakom što* u značenju *odlučno i hrabro braniti što; štititi*.

Pa što imam, toga ne dam, to ti branim snažnom šakom (*Šenoa, Pjesme, 1933, 60*).

5. u frazi *skrivati gnjevne šake* u značenju *zatomiti ljutnju i bijes*.

... ne groze se više, već lijepo skrivaju gnjevne šake u džep (*Šenoa, Kletva, 1934, 244*).

6. u frazi *puna šaka brade* u značenju *odlično, izvrsno, izraz velikog zadovoljstva*.

Ej milostivi gospodine žandaru, da su konji naši, puna šaka brade (*Šenoa, Mladi gospodin, 1932, 89*).

7. u frazi *šaka jada* u značenju *slabašna osoba, kukavica*.

Stao se s njim rugati videći ga šaku jada (*Kušar, Narodno blago, 1934, 65*).

Među višerječnicama koje se javljaju u citatnim potvrdama za natuknicu *šaka*, tri su frazema: *doći u šake*, *puna šaka brade* i *šaka jada*, dok su preostala dva primjera inovativni autorski ostvaraji. Svi su primjeri obrađeni pod oznakom *u frazi*, s obzirom na to da je analiza pokazala da ta oznaka u Benešića podrazumijeva različite vrste višerječnica. Time je sačuvana

struktura *Rječnika* kako je i zamišljena, a u rječničku su obradu uključeni i primjeri metaforičkih i metonimijskih izričaja koji nisu ustaljeni kao frazemi. To dakako ne može biti rješenje koje bi provodila suvremena leksikografska praksa, ali na temelju primjera iz Benešićeva *Rječnika*, može se dobiti uvid koliko jezičnih upotreba, koje ne ulaze u osnovna značenja i ne ispunjavaju kriterije prema kojima bi ih se svrstalo u frazeme, ostaje izvan rječničkoga dosega.

Zaključak

U dvanaest objavljenih svezaka *Rječnika*, Benešić je bogatu frazeološku građu svrstao pod oznaku *u frazi*. U ovome radu, na odabranim je primjerima analizirana leksikografska obrada te građe. Analiza je pokazala dva rezultata: najprije, da se pod tom oznakom nalaze različiti oblici višerječnica, od frazema i autorskih varijanata do inovativnih metaforičkih upotreba, a zatim i da nisu svi frazemi koji se u primjerima javljaju svrstani pod oznaku *u frazi*. Do prvoga je rezultata došlo zato što su različite višerječnice koje se javljaju u primjerima motivirane istim kognitivnim mehanizmima na konceptualnoj razini, i Benešić ih je prema tome zajedno svrstao. Drugi rezultat svjedoči o tome da mu je svu raznolikost izričaja koji se javljaju bilo teško u potpunosti dosljedno obraditi. Premda Benešićeva leksikografska rješenja ne mogu mnogo ponuditi suvremenoj leksikografskoj praksi jer su u većoj mjeri nedosljedna, namjera je rada bila utvrditi da korpus citata prema kojima se u *Rječniku* određuju značenja zahtijeva složen pristup i tretman, te da njihovu obradu nije moguće uklopiti u standardna načela obrade frazema u rječnicima. Stoga je za daljnju obradu u preostalim svescima prihvaćena oznaka *u frazi* kako bi se *Rječnik* završio tako da ostane Benešićev, a koja će i dalje obuhvaćati različite višerječnice, od frazema do neustaljenih metaforičkih izričaja. Također, namjera je rada bila pokazati da jezik (doduše u ovome primjeru književni jezik određenoga jezičnopovijesnoga razdoblja) obiluje figurativnim upotrebama koje se realiziraju u kontekstu, što ne ukazuje samo na mogućnosti za jezičnopovijesna i semantička istraživanja građe koju *Rječnik* sadržava, nego implicira i neke nužnosti u suvremenoj leksikografskoj praksi, kao što je konzultiranje jezičnih korpusa u izradi rječnika.

Literatura

- Anić, Vladimir i dr. 2002. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb : Novi Liber. xlv, 1583 str.
- Barcelona, Antonio. 2000. The Cognitive Theory of Metaphor and Metonymy. U knj. Barcelona, Antonio (ur.). 2000. *Metaphor and Metonymy at the Crossroads: A Cognitive Perspective*. Berlin, New York : Mouton de Gruyter. 1–28.
- Béjoint, Henri 2010. *Lexicography of English*. New York : Oxford University Press.
- Benešić, Julije. 1985.–1990. *Rječnik hrvatskoga književnog jezika od preporoda do I. G. Kovačića*, sv. 1–12. Zagreb : JAZU i Globus. 2713 str.
- Kövecses, Zoltán. 2005. *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. Cambridge, New York : Cambridge University Press. 314 str.
- Cowie, Anthony Paul (ur.). 2009. *The Oxford History of English Lexicography. Volume 2: Specialized dictionaries*. Oxford : Clarendon Press. 551 str.
- Gibbs, Raymond. 1994. *The Poetics of Mind*. Cambridge, New York : Cambridge University Press. 527 str.
- Hanks, Patrick. 2008. The Lexicographical legacy of John Sinclair. *International Journal of Lexicography*, Vol. 21 No. 3. Oxford University Press.
- Jackson, Howard. 2002. *Lexicography: an introduction*. London, New York : Routledge. 190 str.
- Kövecses, Zoltán, Peter Szabó. 1996. Idioms: A view from cognitive semantics. *Applied Linguistics* 17, 326–355.
- Langlotz, Andreas. 2006. *Idiomatic Creativity: A cognitive-linguistic model of idiom-representation and idiom-variation in English*. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins. 326 str.
- Matešić, Josip. 1978. O poredbenom frazemu u hrvatskom jeziku. *Filologija* 8, 211–217.
- Menac, Antica, Željka Fink Arsovski, Radovan Venturin. 2003. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb : Naklada Ljevak. 414 str.
- Moon, Rosamund. 2008. Dictionaries and collocation. Granger, Sylviane (ed.). 2008. *Phraseology: An interdisciplinary perspective*. Amsterdam : John Benjamins Publishing. 313–336.
- Menac, Antica. 2007. *Hrvatska frazeologija*. Zagreb : Knjigra.
- Nikolić-Hoyt, Anja. 2010. Uz dovršavanje Benešićeva Rječnika. *Filologija* 55, 61–87.
- Opačić, Nives. 2010. Što on to kani? *Vijenac* 426, 1. srpnja 2010.
- Stanojević, Mateusz-Milan. 2009. *Dijakronijska varijacija u metaforičkim modelima: razrada metodologije*. Doktorska disertacija.

- Stanojević, Mateusz-Milan, Jelena Parizoska, Marek-Mladen Stanojević. 2007. Kulturni modeli i motivacija frazema. *Jezik i identiteti*. Zagreb, Split : Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 569–577.
- Tafra, Branka. 2005. *Od riječi do rječnika*. Zagreb : Školska knjiga.
- Vajs, Nada, Milena Žic Fuchs. 1998. Definicija i frazem u jednojezičnom rječniku. *Filologija* 30–31, 363–368.
- Vrgoč, Dalibor, Željka Fink Arsovski. 2008. *Hrvatsko-engleski frazeološki rječnik*. Zagreb : Naklada Ljevak. 1028 str.
- Žic Fuchs, Milena. 1992.–1993. Konvencionalne i pjesničke metafore. *Filologija* 20–21, 585–593.

A Lexicographical Analysis of Idioms in Benešić's Dictionary of the Croatian Literary Language

Abstract

In Julije Benešić's Rječnik hrvatskoga književnoga jezika od preporoda do I. G. Kovačića [A Dictionary of the Croatian Literary Language from the National Revival to I. G. Kovačić] — based on the language of about 600 literary works written by 107 Croatian writers and published during a one-hundred-year period (1850–1950) — phraseological expression is a vital component.

However, the lexicographical interpretation of idioms in Benešić's dictionary has not been conducted systematically. This article describes the lexicographical inclusion procedures and the processing of idioms in the twelve already published volumes of the dictionary and proposes possibilities for their systematic and consequent analysis in the remaining volumes (S–Ž), the compilation of which is currently in progress.

Ključne riječi: leksikografska obrada, frazemi, autorske frazeološke inačice, Benešićev Rječnik

Key words: Lexicographical Analysis, idioms, Julije Benešić's Dictionary, Croatian Literary Language